

1980 – פרשת הקמצ"ר, תא"ל ברוך ארבל

מאת: סגן רועי חכם, תובע צבאי בפרקליטות מחוז הדרום וזרוע היבשה, התביעה הצבאית

בשנת 1980 הורה הרמטכ"ל לפתוח חקירה נגד קצין המשטרה הצבאית הראשי (קמצ"ר), תא"ל ברוך ארבל. בתום החקירה הורו הפצ"ר והיועץ המשפטי לממשלה דאז על הגשת כתב האישום חמור, בגין עבירות שוחד והתנהגות שאינה הולמת. הקמצ"ר הורשע במיוחס לו והפרשה כולה עוררה הד ציבורי בנוגע לטוהר המידות של מפקדי צה"ל.

רקע עובדתי

בתחילת שנת 1980 הגיעו לרמטכ"ל דאז, רא"ל רפאל איתן ("רפול") ז"ל, מכתבים אנונימיים בהם תוארה התנהגות בלתי הולמת של תא"ל ארבל. בין השאר, נטען כי תא"ל ארבל פעל לקידום בדרגות של מקורבים אליו, ערך לבתו חגיגת בת מצווה מפוארת במימון איש עסקים, העלים מסמכים לבקשת גורמים פרטיים, הורה שלא לחפש עריקים הקשורים למקורבים אליו ועוד. על רקע זה הורה רפול לפתוח חקירה פלילית ועם פתיחתה הוצא תא"ל ארבל לחופשה כפויה.

עם פרסום הפרשה בציבור, נשמעו תגובות קשות, והופנו לעבר תא"ל ארבל חיצי ביקורת על ידי הצמרת השלטונית והציבור בכללותו.

ההליך המשפטי

מאחר שתא"ל ארבל פיקד על יחידת המשטרה הצבאית החוקרת (מצ"ח), הורה רפול תחילה כי החקירה תנוהל על ידי שירות הביטחון הכללי (שב"כ). בהמשך עברה החקירה למשטרת ישראל. החקירה נמשכה חצי שנה, ונבדקו במסגרתה 24 פרשיות נפרדות. חומרי החקירה, לצד המלצת המשטרה להעמיד את תא"ל ארבל לדין בשש פרשיות, הועברו לבחינת היועץ המשפטי לממשלה והפצ"ר. במקביל, פרש תא"ל ארבל מצה"ל.

בחלוף מספר חודשים, בהחלטה המשותפת של היועץ המשפטי לממשלה והפצ"ר, הוגש נגד תא"ל ארבל כתב אישום חמור ביותר, במסגרתו יוחסו לו עבירות שעניינן שוחד והתנהגות שאינה הולמת. את התיק ניהל, מי שלימים הפך להיות הפרקליט הצבאי הראשי, אלי"ם (כדרגתו דאז) אילן שיף.

התיק נידון בפני בית דין צבאי מיוחד. בראש הרכב השופטים עמד כבוד השופט אורי שטרוזמן ששימש כשופט בית המשפט המחוזי בת"א. במסגרת ההליך טענה התביעה הצבאית כי תא"ל ארבל ניצל לרעה את סמכויותיו ואת דרגתו לקידום אינטרסים אישיים, תוך פגיעה באמון שניתן בו וחריגה מערכי צה"ל. תא"ל ארבל טען מנגד כי מעשיו לא היוו חריגה מהנורמה, ומפקדים רבים אחרים נהגו כמוהו.

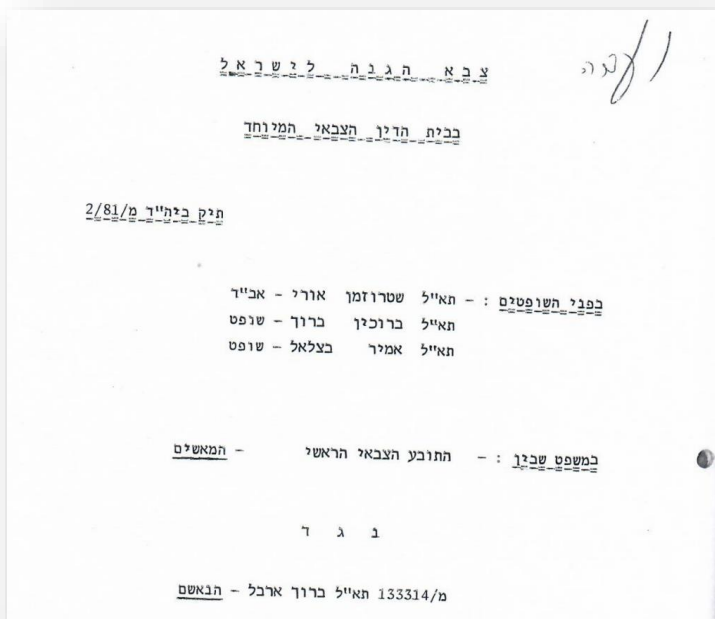
בתום ההליכים, הרשיע בית הדין הצבאי המיוחד את תא"ל ארבל בעבירות שיוחסו לו, וגזר עליו שלושה חודשי מאסר בפועל והורדה לדרגת סגן אלוף. בהכרעת הדין, ביקר בית הדין בחריפות את מעשיו של תא"ל ארבל, וקבע בין היתר כי "הצטיירה תמונה חמורה ועגומה מאוד על התנהגות הנאשם משהופקד בידו חיל המשטרה הצבאית".

על כן, מצא בית הדין המיוחד כי יעונשו של הנאשם צריך להיות כזה שירתיע גם אחרים שאינם חזורי הכרה מוסרית, לבל יסטו מהשורה לא עבור מתת ולא עבור ידיד. צריך כל קצין בכל דרגה לדעת ולהבין שעליו לפעול על פי דין ובדרך ההולמת את מעמדו".

בהמשך, החליט הרמטכ"ל, בניגוד להמלצת הפצ"ר, להמיר את עונש המאסר בפועל שנגזר על תא"ל ארבל, לעונש מאסר על תנאי.

תא"ל ארבל המשיך לטעון כי הוא חף מפשע, כי פעל על פי הנורמות הנהוגות וכי מעשיו נופחו לממדים אדירים על ידי בעלי אינטרסים, באומרו "כמה אנשים מכובדים שהעידו במשפט הסתכלו לי בעיניים ושיקרו במצח נחושה".

חשיבות הפרשה

החלטת בית הדין המיוחד, שנתנה תוקף לפרסומים אשר היו באותה עת בגדר חשדות גרידא, זעזעה רבים. בייחוד הדברים אמורים בהרשעת קצין שנשא דרגה כה בכירה והשתמש בסמכות שניתנה לו על ידי צבא ההגנה לישראל לצרכיו האישיים, תוך שזכה לטובות הנאה מתוקף תפקידו. גם לפניו היו קצינים שהורשעו והושעו מתפקידם, אך לא בדרגה הזאת ולא בעוצמה הזאת.

הקידום בדרגה מלווה סמכויות משמעותיות ולצדם אחריות וחובה כלפי הציבור, כפי שציין בית הדין המיוחד בהכרעת הדין "אין בעובדה שהנאשם נושא דרגה גבוהה כדי להקל עימו, אלא להיפך".

מן הפרשה אנו למדים את הנורמות לאורן תיבחן התנהגותו של כל קצין בצה"ל, את שאסור, את שמותר, ואת שמצופה מהקצין הזוטר ועד הבכיר ביותר.

מדוע בחרתי בנושא?!

מהות תפקידי כתובע צבאי היא שמירה על שלטון החוק. אחת מאבני היסוד של שלטון החוק היא כי "כולם שווים בפני החוק", יהיה זה תא"ל או טוראי. פרשת הקמצ"ר העמידה למבחן עקרון זה, כאשר גורמי האכיפה נדרשו לחקור באופן אובייקטיבי וענייני "אחד משלהם", את קצין המשטרה הצבאית הראשית, מפקדו של הגוף החוקר בצה"ל. המשימה שניצבה באותה העת בפני גורמי האכיפה הייתה מורכבת במיוחד, שכן מעבר לפגיעה הברורה בקצין עצמו, עלול היה להיפגע אתוס הקצין הישראלי. העובדה כי נערכה חקירה רצינית ומקיפה וכי תא"ל ברוך ארבל הועמד לדין

בעבירות חמורות, מעידה על תפישתם של גורמי האכיפה לגבי הסטנדרטים הגבוהים שמצופים ממפקדי צה"ל. בראיית מיצוי הדין עם כל מפקד שכשל, אז כמו היום, היא חובתנו והיא נדרשת והכרחית לשם שמירה על דמות הקצין בצה"ל ועל האמון שרוחש לו הציבור.

הקצין הבכיר שמתנהלת נגדו חקירה – תא"ל ברוך ארבל, קצין משטרה צבאית ראשי

שירות הבטחון הכללי מנהל את החקירה בפרשה של חריגות מסמכות ומעשים הגובלים בפלילים

עליפי הוראתו האישית של ארבל חופשות אישיות שלא היו זכאים להן.
● בשנות ה-60 שרת תא"ל ארבל כקצין משטרה צבאית באזור תל-אביב ונחשד במעשים שאיי גם כשרים. המשטרה הצבאית החוקרת המליצה או, לאחר בדיקה, שלא להמשיך את שירותו במשטרה הצבאית. ארבל עבר לי תפקידי שלישות, ובאחד מהם היה לו, ככל הנראה, גישה לתי-קו האישי. כל המסמכים הנוגעים עים באותה פרשה נעלמו מהתיק האישי.
● לפני חודשים אחדים אירגן תא"ל ארבל לכי"ס מידיו סיוך בנגב ובסיני, כי"ס מיניבוסים צב"איים.
● לקציני המשטרה הצבאית תורצה חופשתו של מפקדם ב"מחלת קרוב"משפחה". ביום שבו הוצא תא"ל ארבל לחופשה חגגו הקצינים, שהאשמותיהם גי

תא"ל ברוך ארבל

שמואל אוחנה, דמות ידועה בט

מאת מוסר "דבר" שירות הבטחון הכללי מ-נהל את החקירה בפרשת החריגות מסמכות והמעשים-הגובלים-בפלילים המיוחסים לקצין משטרה צבאית ראשי תת-אלוף ברוך ארבל. נודע כי תיק החקירה יוגש למפקלוט הצבאי הראשי, העומד לצאת ביום-הקרובים לחול, עם שובו מנסיעתו.

שמו של תא"ל ארבל הותר לפרסום אתמול, לאחר שבציבור הובעה התמרמרות על ההתייחסות אליו כאל "קצין בכיר" בלבד, דבר ש הטיל צל על כל עמיתיו. אתמול נודעו גם פרטים נוספים על הפרשה:

● את העדויות הראשונות נגד

עיתון "דבר", 4 באוגוסט 1980 (התצלום – דובר צה"ל)